

Nyttig kunskap om vetenskapligt artikelskrivande

Björn Gustavii. **How to write and illustrate a scientific paper.** 153 sidor. Lund: Studentlitteratur, 2000. Pris ca 302 kr. ISBN 91-44-01588-7.

Recensent: Yngve Karlsson, f.d. redaktör, Läkartidningens medicinska redaktion.

|| Börja med tabeller och figurer, skriv därefter rubrik och »abstrakt«. Sedan är det »plain sailing« att fullborda en vetenskaplig artikel efter IMRAD-modellen, dvs med introduktion, redovisning av metoder och resultat samt diskussion!

Det otraditionella rådet om tågordningen ger Björn Gustavii i en skrift, som i första halvan följer samma struktur. Resten ägnas »related topics«, t ex hur man väljer tidskrift, skriver ut manuskriptet (för att hålla redaktören på gott humör), undviker de värsta fällorna i statistik, tar etiska hänsyn samt handskas med redaktörer och referenter. Där finns också praktiskt nyttiga mallar för hur man ber om tillstånd att återge figurer från andras verk och för följebrev till redaktionen.

Erfarenhet som lärare och redaktör

Författaren har gedigna erfarenheter i ämnet. Under 20 år har han lärt doktorander skriva vetenskap, i åtta år har han varit redaktör för en engelskspråkig medicinsk specialisttidskrift. Boken handlar i första hand om vetenskapliga originalartiklar i sådana tidskrifter. Även om många tips är allmängiltiga varierar detaljkraven mellan olika publikationer. (Skaffa den aktuella tidskriftens anvisningar till författare!)

Den gode lärarens resonerande ton – och hänsyn till vad eleverna behöver få belyst – präglar boken. Bara på något ställe talar den kategoriske redaktören (Kontrollera hur många ord en artikel i tidskriften får innehålla. »And never exceed that number! Never!«).

Pedagogisk med koncisa exempel

Författaren riktar sig främst till artikel-

skrivandets noviser, men även erfarna skribenter mår väl av att fräscha upp sig med boken. Trots att den innehåller en mängd nyttig kunskap är den lättläst, med stor stil, personligt anslag och bra index. Väsentliga budskap illustreras med koncisa exempel.

Björn Gustavii följer väl de råd som han förmedlar genom citat från Winston Churchill (skala bort intetsäggande ord och fraser) och Charlie Chaplin (följ ledmotivet). De som tar till sig hans många budskap gör både sig själva, redaktörerna och läsarna en tjänst, men är det inte att underskatta mödan att kalla skrivandet av artikelns mest omfattande delar »plain sailing«, »något som går av sig själv«? Fast det engelska uttrycket kan ju också betyda »att segla efter loxodromen«, och det kräver liksom artikelskrivande både kunskap och övning.

Långt bortom vardagens upplevelser och erfarenheter

Tor von Schreeb. **Färdens frihet – en fältskärs berättelser.** 263 sidor. Stockholm: Carlssons Bokförlag, 2000. ISBN 91-7203-982-5.

Recensent: Lars Räf, professor, Mellösa.

|| Anslaget är originellt. Författaren har genomgått en operation med hjärt-lungmaskin och när han under rehabiliteringen ser tillbaka på sitt liv finner han att vissa minnen tränger sig på mer handgripligt än förr.

Han känner hur viktiga dessa minnen varit för honom och hur de var med och formade hans jag. Han finner det också angeläget att delge andra vad som varit viktigt och roligt i hans liv. Mellan minesoaserna ligger en konturlös följd av dagar som inte går att skildra och som

kanske saknar allmänintresse. Detta har varit utgångspunkten för hans debut som författare.

Utanförskap präglade ungdomstiden

Barna- och ungdomsåren i 30- och 40-talens Äppelvik, en villaförort i västra Stockholm, har säkerligen på många sätt präglat honom. Men den trygga miljön rämnade när modern drabbades av lungtuberkulos och togs in på Söderbysanatoriet. »Hur kunde hon drabbas av mikrobiologi i en miljö så fri från svält och trångboddhet?« Det redde upp sig med tiden, men själv drabbades författaren i 10-årsåldern av en långvarig »lungkatarr« (tbc?) som ledde till olika restriktioner och till utanförskap bland skolkamraterna.

Under gymnasietiden kom han dock att tillhöra en grupp likasinnade, som även de hade svårt att uthärda förtortens händelslösa stillhet och revolutionerade bland annat med parodisk föreningsverksamhet. I Bromma Bergbestigarförening lyckades man med prestationen att i full utrustning och med hjälp av rep bestiga Ålstensgatan. Liknande protester mot det passande fortsatte även under medicinartiden. Flera i kamratkretsen blev med tiden kända författare och von Schreebs umgänge då och senare kom att till stor del att bestå av litteratörer och konstnärer (bokens omslag är tecknat av Stig Claesson).

Minnen av patienter dominerar

Sin kirurgiska och akademiska utbildning fick författaren väsentligen på Karolinska sjukhuset, men läsaren får inte veta mycket om de stora elefanterna där. De kanske inte dansade? Även på Ersta sjukhus där han tjänstgjorde i 20 år är kollegerna anonyma. I stället dominerar minnen av olika patienter han kommit i kontakt med, och dessa skildras på ett ömsint sätt. Bland annat beskrivs mötet med den ensamme och cancersjuka Ivar Lo, som inte ens i denna situation var lätt att »styra«.

Krigskirurgi och romantik

Men vad som tar upp mest utrymme i boken och ger stort läsvärde, speciellt för den som under sitt yrkesliv dröjt sig kvar i den svenska, skyddade sjukvården, är skildringen av författarens olika uppbrott med tjänstgöring och resor i avlägsna delar av världen.

Redan år 1951, när han nätt och jämt börjat sin kirurgutbildning, arbetade han vid svenska krigssjukhuset i Korea. Kriget pågick för fullt, och sjukhuset fick ett stort antal skadade, vissa nätter upp mot ett 90-tal. Skador med granatsplitter dominerade, och författaren fick här uppenbarligen ett krigskirurgiskt elddop.

Men här fanns liksom i Mash-filmerna även tid för romantik.

Skryt det allmogens livet

1970-74 var författaren kejsarlig professor vid det svenska sjukhuset i Etiopien. Där och vid de mindre provinssjukhusen fick han lära sig att arbeta under andra förhållanden än han tidigare vant sig vid och göra operationer, som han inte skulle ha drömt om att utföra på hemmaplan. Verksamheten avbröts i och med revolutionen då kejsaren mördades (?) i sjuksängen, konvalescent efter en prostataoperation.

Behovet att bryta upp från den enahanda vardagen återkommer ständigt i författarens liv. 1984 bar det iväg till Thailand på gränsen mot Kambodja. Även här resulterade striderna mellan vietnameser och gerillan i stridsskador, men främst behandlades skador (trampminor) och sjukdomar hos befolkningen. Författaren tar här, liksom på andra ställen han tjänstgjort, även chansen att lära känna svårtillgängliga delar av vårt klot.

God skribent med mycket att berätta

Läsaren får med denna bok ta del av erfarenheter som han/hon själv knappast har chans att få uppleva. Som barn- och ungdomsvännen och författaren Lars Ardelius skriver i förordet: Tor von Schreeb råkar ha mer av brokiga och tankeväckande livserfarenheter än de flesta, men han kan faktiskt också skriva.

Medicin och skönlitteratur

Håkan Hedin, red. **Den sjunde poliosprutan – och andra noveller från vården.** 219 sidor. Falun: Ljusnandalens Media AB, 2000. ISBN 91-630-9593-9.

Recensent: Carl-Magnus Stolt, professor i humanistisk medicin, Karolinska institutet Stockholm.

II Den sjunde poliosprutan är en antologi där 35 noveller skrivna av vårdare

samlats. Ursprunget var att tidskriften »Medikament« för några år sedan anordnade en novelltävling. Bland en stor mängd insända bidrag har nu ett urval gjorts.

Medicinsk nytta av skönlitteraturen

Värdet av skönlitteratur inom vård och medicinsk utbildning diskuteras alltmer världen över. Låt oss i denna recension ta tillfället i akt att teckna några olika sätt att se på skönlitteratur och medicin.

Vi har dels, som i den aktuella antologin, skönlitteratur skriven av vårdare. Lars Erik Böttiger har genom åren dokumenterat just området författande läkare, dock utan krav på att det som skrivs har relation till medicinen eller vården. Men i »Den sjunde poliosprutan« är det annorlunda. Där står vårderfarenheterna i centrum för författandet.

Sedan har vi en genre som skildrar sjukdomsupplevelsen och mötet med vården – ur patientens eller den lidandes perspektiv.

Vidare har vi den form av skönlitteratur som skildrar sjukdomar och deras symtomatologi. Visst är det så som många påpekat att exempelvis Dostojevskijs författarskap kanske rymmer mer än en textbok i psykiatri när det gäller insikt bakom symtomen. Att läsa skönlitteratur handlar i det fallet således också om en fördjupning av kunskaperna.

Det finns kolleger som läser skönlitteratur för att roa sig med att ställa diagnoser på de fiktiva litterära gestalterna. (I Norge finns det till och med en samslutning av neurologer som sysslar med detta.) Då handlar det oftast om att använda skönlitteratur som en bekräftelse av det man redan vet. Det är för all del inget fel på bekräftelse, men några nya kunskaper och insikter tillförs knappast.

Ett slags livssimulator

Oavsett hur man tycker att skönlitteratur och medicin korsbefruktar varandra så kan man självklart fråga sig: Varför gå till romaner när vi har verkligheten? Handlar det om en verklighetsflykt? Men kanske kan man se skönlitteratur som ett slags »livssimulator«, som erbjuder möjligheter att förstå olika människors upplevelse av sjukdom. Skönlitteratur kan fördjupa och berika insikterna om lidandet. Enligt min mening är det främst genom att man får tillfälle till etisk och existentiell reflektion som skönlitteraturen har sin stora plats i medicinen. Skönlitteratur och medicinsk vetenskap kompletterar varandra i försöket att förstå vad en människa är.

Olika vårderfarenhet skildras

I den aktuella antologin är det vårdare av olika slag som skriver utifrån sina yrkes-

erfarenheter. Novellerna är korta och lättlästa. Högt och lågt blandas; humor växlas mot allvar.

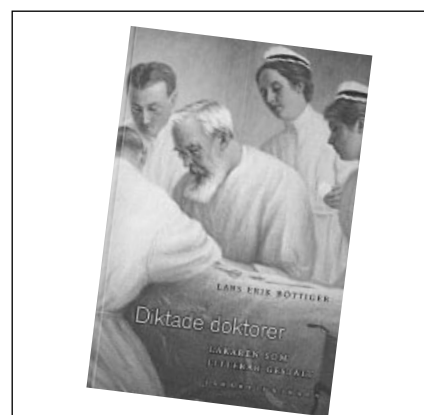
Flera noveller med litterära kvaliteter

Flera av novellerna har utmärkta litterära kvaliteter. Bland de författarnamn jag särskilt vill framhålla märks Cecilia Hultberg, Anna Jansson (vars novell givit antologin dess titel) och Christina Jonasson.

Distriktsläkaren Agneta Iveslätt Bohman skriver en tilltalande avskalad prosa och ger en lätt desillusionerad skildring av sin vardag under titeln »Livsvärk«. Ove Larssons »Hembesöket« kompletterar erfarenheterna ur distriktsläkarens perspektiv. Olle Norrbohm, barnläkare med stora kunskaper inom resemicin, ger i sin novell »Nötter« en global utblick, och hans språkliga finess antyder litterära kvaliteter som gör att berättelsen biter sig fast i minnet.

Störst förtjänst som inspirationskälla

Antologin »Den sjunde poliosprutan« har dock inte sin största betydelse på det litterära planet utan mer som inspiratör för andra inom vården att formulera och bearbeta sina erfarenheter.

Diktade doktorer

Av Lars Erik Böttiger

Pris 235 kronor

Beställer hämed

ex

av Diktade doktorer

.....
namn

.....
adress

.....
postnummer

.....
postadress

Insändes till Läkartidningen

Box 5603

114 86 Stockholm

Faxnummer: 08-20 74 35